

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
12 päivänä syyskuuta 2019¹

Asia C-666/18

**IT Development SAS
vastaan
Free Mobile SAS**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour d’appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska))

Ennakkoratkaisupyyntö – Tekijänoikeus ja lähioikeudet – Tietokoneohjelmien oikeudellinen suoja –
Tietokone-ohjelman käyttölisenssi – Ohjelman tekijän lisenssinhaltijaa vastaan nostama
loukkauskanne – Sovellettavan vastuujärjestelmän luonne

1. Tietokoneohjelman tekijänoikeuden haltija nosti kanteen yhtä lisenssinhaltijaa (jonka kanssa oli tehty lisenssisopimus) vastaan, koska lisenssinhaltija oli tehnyt ohjelmaan muutoksia ilman tekijänoikeuden haltijan suostumusta. Kanne, jossa vedottiin tekijänoikeusloukkaukseen perustuvaan vastuuseen (ex delicto -vastuu) eikä sopimusrikkomukseen (ex contractu -vastuu), hylättiin ranskalaisessa alioikeudessa.
2. Muutoksenhakutuomioistuimella on kaksi vaihtoehtoa: se voi katsoa vastaajan menettelyn joko ohjelman tekijänoikeuden loukkaukseksi (contrefaçon) tai sopimusvelvoitteiden noudattamatta jättämiseksi. Ongelmana on, että Ranskan oikeudessa sovellettavan periaatteen mukaan kanteen voi nostaa tekijänoikeusloukkauksen perusteella (ex delicto) pääsääntöisesti vain, jos osapuolten välillä ei ole sopimussuhdetta.
3. Unionin tuomioistuimelle esitetyllä ennakkoratkaisukysymyksellä pyritään saamaan ratkaisu direktiivin 2004/48/EY² ja direktiivin 2009/24/EY³ tulkintaongelmiin.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1. Direktiivi 2009/24

4. Direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappaleen mukaan

1 Alkuperäinen kieli: espanja.

2 Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2004, L 157, s. 45).

3 Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2009, L 111, s. 16). Direktiivillä 2009/24 kodifioidaan tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/250/ETY (EYVL 1991, L 122, s. 42) sisältö, jota oli aiemmin muutettu.

”tekijälle kuuluviin yksinoikeuksiin, joiden nojalla hän voi estää teoksensa luvattoman toisintamisen, olisi tehtävä rajoitettu poikkeus tietokoneohjelmien osalta, jotta voidaan sallia ohjelman laillisesti hankkineen henkilön suorittama ohjelman käytön kannalta teknisesti tarpeellinen toisintaminen. Tämä merkitsee, ettei ohjelman tietokoneen muistiin lukemista ja ajamista, jotka ovat laillisesti hankitun tietokoneohjelman kappaleen käytön kannalta välttämättömiä toimia, eikä ohjelmaan sisältyvien virheiden korjaamista voida kieltää sopimuksella. Jos erityisiä sopimusmääräyksiä ei ole, etenkin tapauksissa, joissa ohjelman kappale on myyty, ohjelman kappaleen laillisesti hankkinut henkilö saa ryhtyä kaikkiin muihinkin ohjelman käytön kannalta välttämättömiin toimiin, jotka ovat ohjelman alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisia.”

5. Direktiivin 4 artiklan (”Yksinoikeudet”) 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei 5 tai 6 artiklasta muuta johdu, 2 artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijan yksinoikeudet käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen:

- a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttäminen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;
- b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;
- c) alkuperäisen tietokoneohjelman tai sen kappaleiden levitys yleisölle vuokraamalla tai millään muulla tavalla.”

6. Direktiivin 5 artiklan (”Yksinoikeuksia koskevat poikkeukset”) 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.”

7. Direktiivin 6 artiklassa (”Analysointi”) säädetään seuraavaa:

”1. Oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettu tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) nämä toimet suorittaa lisenssinhaltija tai muu henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka heidän lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;

--

2. Tietoja, jotka on saatu 1 kohdan säännöksiä sovellettaessa, ei saa näiden säännösten mukaisesti:

- a) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;
- b) antaa muille, ellei se ole tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden kannalta;

c) käyttää ilmaisumuodoltaan huomattavassa määrin samanlaisen tietokoneohjelman kehittämiseen, valmistamiseen tai markkinoille saattamiseen taikka muuhun tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.

3. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti tämän artiklan säännöksiä ei saa tulkita niin, että niitä voidaan soveltaa tavalla, joka aiheuttaa haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa.”

2. Direktiivi 2004/48

8. Direktiivin johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tämän direktiivin tavoitteena on lähentää lainsäädäntöjä, jotta voidaan varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan korkea, yhdenvertainen ja yhdenmukainen taso sisämarkkinoilla.”

9. Direktiivin johdanto-osan 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tämä direktiivi ei saisi vaikuttaa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaan aineelliseen oikeuteen – –”.

10. Direktiivin 2 artiklassa (”Soveltamisala”) säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan 3 artiklan mukaisesti kaikkiin yhteisön lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin, sanotun kuitenkin rajoittamatta yhteisön tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyjen tai säädettävien keinojen käyttämistä, sikäli kuin mainitut keinot ovat edullisempia oikeudenhaltijoille.

--

3. Tämä direktiivi ei vaikuta:

a) teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa aineellista oikeutta sääteleviin yhteisön säädöksiin – –”.

11. Direktiivin 3 artiklassa (”Yleinen velvoite”) säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tarvittavat toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot tässä direktiivissä tarkoitettujen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

2. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on myös oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi.”

B Ranskan oikeus. Teollis- ja tekijänoikeuksista annettu laki⁴

12. Kyseisen lain L122-6 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jollei L122-6-1 §:n säännöksistä muuta johdu, tietokoneohjelman tekijälle kuuluva hyödyntämisoikeus käsittää oikeuden seuraaviin toimiin ja niiden sallimiseen:

1° tietokoneohjelman pysyvä tai tilapäinen toisintaminen – –

2° tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tuloksena syntyvän tietokone-ohjelman toisintaminen – –

3° tietokoneohjelman kappaleen tai kappaleiden saattaminen markkinoille vastikkeellisesti tai vastikkeetta, vuokraaminen mukaan lukien, millä tahansa menetelmällä – –”.

13. CPI:n L122-6-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”I. Edellä L122-6 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut toimet, virheiden korjaaminen mukaan lukien, eivät edellytä tekijän suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta ohjelman käyttöön oikeutettu henkilö voi käyttää ohjelmaa sen tarkoituksen mukaisesti.

Tekijällä on kuitenkin oikeus sopimuksella varata itselleen oikeus korjata virheet ja määrätä L122-6 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen toimien, jotka ovat tarpeen, jotta ohjelman käyttöön oikeutettu henkilö voi käyttää ohjelmaa sen tarkoituksen mukaisesti, toteuttamistavasta.”

14. CPI:n L335-3 §:ssä säädetään seuraavaa:

” – –

Oikeudenloukkauksena [delit de contrefaçon] pidetään myös L122-6 §:ssä määriteltyjen tietokoneohjelman tekijänoikeuksien loukkausta.

– –”.

II Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

15. Matkapuhelinoperaattori Free Mobile sai 25.8.2010 allekirjoitetulla sopimuksella⁵ käyttölisenssin ClickOnSite-tietokoneohjelmaan, jonka tekijänoikeuden haltija oli IT Development.

16. IT Development nosti 18.6.2015⁶ Free Mobilea vastaan kanteen ClickOnSite-tietokoneohjelmaa koskevasta oikeudenloukkauksesta (contrefaçon) ja vaati korvausta aiheutuneista vahingoista. Se moitti Free Mobilea varsinaisesti siitä, että tämä oli muuttanut ohjelman lähdekoodia erityisesti lisäämällä uusia lomakkeita, mikä oli vastoin lisenssisopimuksen kuudetta sopimusehtoa.

17. Free Mobile vastusti kannetta ja väitti, ettei kannetta voitu ottaa tutkittavaksi ja että se oli perusteeton. Se nosti lisäksi oikeuden väärinkäyttöä koskevan vastakanteen.

4 Direktiivi 2009/24 on pantu täytäntöön teollis- ja tekijänoikeuksista annetulla lailla (Code de la propriété intellectuelle, jäljempänä CPI).

5 Sopimusta on muutettu 1.4.2012 tehdyllä lisäyksellä.

6 Tätä edelsi Free Mobilen alihankkijana olevan toisen yhtiön tiloissa 22.5.2015 tehty takavarikko.

18. Tribunal de grande instance de Paris (Pariisin alioikeus, Ranska) antoi 6.1.2017 tuomion, jossa se totesi, ettei deliktiin perustuvia IT Developmentin vaatimuksia voitu ottaa tutkittaviksi, ja hylkäsi vastakanteen.

19. IT Development valitti kyseisestä tuomiosta cour d'appel de Paris'hin (Pariisin ylioikeus, Ranska) ja esitti muutoksenhaussa vaatimuksensa ”oikeudenloukkauksen perusteella”, mutta lisäsi toissijaisesti vaatimuksen siitä, että Free Mobile määrättäisiin korvaamaan sille aiheutuneet vahingot ”sopimusoikeudellisella perusteella”.

20. Free Mobile vaati ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion vahvistamista muilta osin kuin vastakanteen hylkäämisen osalta.

21. Muutoksenhakutuomioistuin piti ennakkoratkaisun pyytämistä tarpeellisenä seuraavien seikkojen selvittämiseksi:

- Ranskan oikeudessa siviilioikeudellinen vastuu on perustunut 1800-luvulta lähtien periaatteeseen, jonka mukaan deliktiin perustuva vastuu ja sopimukseen perustuva vastuu eivät voi olla kumulatiivisia, mikä merkitsee a) sitä, ettei henkilö voi vedota molempiin samanaikaisesti toista henkilöä vastaan samojen tosiseikkojen perusteella, ja b) sitä, että kun osapuolten välillä on voimassa oleva sopimus ja toiselle osapuolelle aiheutunut vahinko johtuu toisen osapuolen sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättämisestä tai puutteellisesta täyttämisestä, sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu väistyy sopimukseen perustuvan vastuun tieltä.
- Ranskan oikeudessa alun perin rikokseksi luokitellun oikeudenloukkauksen (contrefaçon) katsotaan kuuluvan deliktiin perustuvan vastuun alaan, ei sopimuksen täyttämättä jättämisestä johtuvan vastuun alaan.
- Näin ollen ensimmäisessä oikeusasteessa annetussa tuomiossa on deliktiin perustuva vastuu suljettu pois sopimukseen perustuvan vastuun tieltä, koska asianosaisten välillä oli tehty sopimus 25.8.2010 ja tähän sopimukseen sisältyvien ehtojen noudattamatta jättämisestä väitettiin aiheutuneen vahinkoa. Oikeudenloukkauskanne jätettiin siis tutkimatta, koska se rinnastui sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen perustuvaan kanteeseen.
- IT Developmentin väite, jonka mukaan ”oikeudenloukkauskanne ei luonteeltaan perustu sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen vaan voi perustua myös sopimuksen noudattamatta jättämiseen”, on merkityksellinen.
- Oikeudenloukkaus (contrefaçon) määritellään nimittäin laajimmassa merkityksessään miksi tahansa teollis- ja tekijänoikeuden loukkaukseksi, ja CPI:n L335-3 §:n mukaan sillä tarkoitetaan L122-6 §:ssä määriteltyjen ”tietokoneohjelman tekijänoikeuksien loukkaamista”.
- Kyseisissä säännöksissä tai muissa oikeudenloukkausta koskevissa Ranskan oikeuden säännöksissä ei säädetä nimenomaisesti, että oikeudenloukkaus voi olla kyseessä vain, jos osapuolet eivät ole sopimussuhteessa.
- Ranskan oikeuteen sisältyy oikeussääntöjä, joiden voidaan toki katsoa poikkeavan kumulaatiokiellon periaatteesta mutta jotka osoittavat, että oikeudenloukkauskanne voidaan nostaa patenttien ja tavaramerkkien alalla sopimusehtojen rajat rikkonutta lisenssinhaltijaa vastaan.⁷

⁷ Se mainitsee tässä yhteydessä kaksi CPI:n pykälää: L613-8 §:n 3 momentti patenttilisenssien osalta ja L714-1 § tavaramerkkilisenssien osalta.

- CPI:n L122-6 ja L122-6-1 §:ssä säädetään, että tietokoneohjelman muuttamista koskevista erityisistä järjestelyistä voidaan määrätä sopimuksella, mutta niissä ei suljeta pois oikeudenloukkaukannetta tällaisissa tapauksissa. Tämä koskee myös direktiivin 2009/24 4 ja 5 artiklaa, jotka on saatettu kansallisen lainsäädännön osaksi edellä mainituilla CPI:n pykälillä.
- Direktiivin 2004/48 2 artiklassa säädetään vielä yleisellä tasolla, että toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan kaikkiin teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin tekemättä eroa sen mukaan, perustuuko tämä loukkaus sopimuksen täyttämättä jättämiseen vai ei.

22. Tässä tilanteessa cour d'appel de Paris on esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko se, että ohjelmiston lisenssinsaaja jättää noudattamatta lisenssisopimuksen ehtoja (ylittämällä koejakson, sallitun käyttäjämäärän tai muun mitattavan määrän, kuten ohjelmiston käskyjen suorittamiseksi käytettävien prosessorien määrän, tai muuttamalla ohjelmiston lähdekoodia, kun lisenssin mukaan tämä oikeus on yksinomaan alkuperäisellä oikeudenhaltijalla),

- (29.4.2004 annetussa direktiivissä 2004/48 tarkoitettu) oikeudenloukkaus, joka on aiheutunut tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annetun direktiivin 2009/24/EY 4 artiklassa vahvistetun ohjelmiston tekijänoikeuden haltijalle,
- vai voidaanko siihen soveltaa erillistä oikeudellista järjestelmää, kuten yleistä sopimukseen perustuvan vastuun järjestelmää?”

III Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa ja asianosaisten vaatimukset

23. Ennakkoratkaisupyyntö saapui unionin tuomioistuimeen 25.10.2018.

24. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet IT Development ja Free Mobile sekä Ranskan hallitus ja Euroopan komissio. Istuntoa ei pidetty, sillä unionin tuomioistuin ei pitänyt sitä tarpeellisenä.

IV Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

A Alustavat huomautukset

1. Ennakkoratkaisukysymyksen laajuus

25. Free Mobile väittää, että ennakkoratkaisukysymys on jätettävä osittain tutkimatta, koska se on hypoteettinen siltä osin kuin se koskee kolmea ennakkoratkaisupyyntöpäätöksessä lueteltua sopimuksen noudattamatta jättämisen tilannetta (koejakson ylittäminen, sallitun käyttäjämäärän ylittäminen ja muun mitattavan määrän ylittäminen). Ainoastaan lähdekoodin muuttamisesta johtuvalla mahdollisella sopimuksen noudattamatta jättämisellä on sen mukaan yhteys pääasiaan.

26. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin rinnastaa edellä kuvatut neljä tilannetta siten, että ne olisivat yhden ja saman toiminnan ilmenemismuotoja, mutta Free Mobile on oikeassa siinä, etteivät ne ole oikeudelliselta kannalta välttämättä täsmälleen samanlaisia ja että etenkin kolme ensimmäistä eivät liity riidanalaisiin tosiseikkoihin. Annettavaa ennakkoratkaisua ei näin ollen ole syytä ulottaa koskemaan kyseisiä toimintoja.

27. Direktiivi 2009/24 koskee nimenomaisesti tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa, jota jäsenvaltioiden on annettava niille tekijänoikeuden nojalla 9.9.1886 tehdyssä Bernin yleissopimuksessa (2 artiklan 1 kappale) tarkoitettuina kirjallisina teoksina.

28. Tietokoneohjelmilla on kuitenkin erityispiirteitä, jotka edellyttävät muista tekijänoikeuksista poikkeavaa kohtelua. Jotta ohjelman ostaja voisi käyttää ohjelmaa sen suunnitellussa tarkoituksessa, tietyt oikeudet, jotka kuuluvat lain mukaan teollis- ja tekijänoikeuden haltijalle ominaisiin yksinoikeuksiin, suljetaan niin ikään lailla tämän yksinoikeuden ulkopuolelle nimenomaan suojatun teoksen erityispiirteiden vuoksi.

29. Kun direktiivin 2009/24 4 artiklassa säädetään tietokoneohjelman oikeudenhaltijan yksinoikeuksista,⁸ sen 5 ja 6 artiklassa säädetään vastaavasti näitä oikeuksia koskevista lakiin perustuvista poikkeuksista tai ”sisäisistä rajoituksista”.⁹

30. Direktiivin 2009/24 5 artiklan 1 kohdan mukaan suojajärjestelmää ja direktiivissä säädettyjä poikkeuksia voidaan muuttaa sopimuksella. Vaikka tiettyihin toimiin ei tarvita lähtökohtaisesti tekijänoikeuden haltijan suostumusta, on lisenssinhaltijan kanssa mahdollista sopia erityisistä sopimusehdoista, joiden mukaan ohjelman oikeudenhaltija saa takaisin yksinoikeuden osaan 4 artiklassa luetelluista toimista. Tällöin oikeudenhaltijan yksinoikeuden oikeudellisena perustana on sopimus eikä lainsäädäntö, ja vastaavasti oikeudenhaltijan yksinoikeutta loukkaavan lisenssinhaltijan vastuu perustuu niin ikään sopimukseen, ei lainsäädäntöön.

31. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä, vastaavatko oikeusriidan olosuhteet direktiivin 2009/24 (ja sen kansallisten täytäntöönpanosäädösten) ja erityisesti 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tilanteita ohjelman oikeudenhaltijalle sopimuksella varattujen oikeuksien osalta.

32. Jos näin on, riita voi olla asiakysymyksen osalta ainoastaan sopimusoikeudellinen. Tällöin ei siis sovellettaisi Ranskan oikeudessa voimassa olevaa kumulaatiokiellon periaatetta, jonka yhdenmukaisuus direktiivin 2004/48 ja direktiivin 2009/24 kanssa on esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen taustalla.

33. Jäljempänä esitettävässä pohdinnassa käsitellään ennakkoratkaisukysymystä laajemmasta näkökulmasta eli olettaen, että lisenssinhaltijan menettelyä voitaisiin pitää samanaikaisesti sekä sopimuksen noudattamatta jättämisenä että sen (*alterum non laedere* -säännöstä viime kädessä johtuvan) yleisen velvollisuuden rikkomisena, jonka mukaan tekijänoikeutta, sellaisena kuin se on määritetty lainsäädännössä, on kunnioitettava. Tällaisessa tilanteessa sovellettaisiin kumulaatiokiellon periaatetta.

2. Pääasia. Kysymyksenasettelu

34. Ranskan hallitus ja komissio katsovat, ettei direktiivissä 2004/48 säädetä tietystä vastuujärjestelmästä. Esitettyjen kysymysten ratkaiseminen kuuluu siis jäsenvaltioiden menettelylliseen toimivaltaan edellyttäen, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan.

35. Riidan asianosaiset ja komissio ovat lisänneet kantojensa tueksi muita argumentteja. Aluksi ne viittaavat eräässä valitusasiassa 18.4.2013 annettuun tuomioon,¹⁰ jossa unionin tuomioistuin otti kantaa siihen, oliko nyt käsiteltävän oikeusriidan kanssa samankaltaisessa oikeusriidassa kyse sopimukseen perustuvasta vai sopimussuhteen ulkopuolisesta vastuusta.

⁸ Unionin tuomioistuin on tulkinnut direktiivin 91/250 1 artiklan 2 kohtaa siten, että se käsittää tietokoneohjelman kaikissa sen ilmaisumuodoissa, lähdekoodi mukaan lukien (tuomio 22.12.2010, *Bepečnostní softwarová asociace*, C-393/09, EU:C:2010:816, 35 kohta).

⁹ Ks. direktiivin 91/250 5 artiklassa (joka on identtinen direktiivin 2009/24 5 artiklan kanssa) säädettyjen rajoitusten soveltamisalaan kuuluvia toimia koskevista poikkeuksista lisenssisopimusten yhteydessä tuomio 2.5.2012, *SAS Institute Inc.* (C-406/10, EU:C:2012:259).

¹⁰ Tuomio komissio v. Systran ja Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245; jäljempänä tuomio Systran).

36. Free Mobile vetoaa lisäksi asetuksen (EY) N:o 864/2007¹¹ 8 artiklaan, jonka mukaan kaikki teollisia tekijänoikeuksien loukkaamiset synnyttävät sopimukseen perustumattoman korvausvelvollisuuden.

37. Free Mobile ja komissio viittaavat vielä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee asetusta (EU) N:o 1215/2012¹² ja jonka mukaan sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu on toissijaisessa asemassa unionin oikeudessa.

38. Jos jokin näistä argumenteista menestyy, ei direktiivin 2009/24 ja direktiivin 2004/48 tarkastelu ole välttämättä tarpeen, joten tutkin ne ensimmäiseksi, mutta sitä ennen tarkastelen kumulaatiokiellon periaatetta Ranskan oikeusjärjestyksessä.

B Kumulaatiokiellon periaate Ranskan oikeudessa. Poikkeukset

39. Kumulaatiokiellon periaatteen lähtökohtana on tilanne, joka voi merkitä samanaikaisesti sopimuksen noudattamatta jättämistä (tai puutteellista noudattamista) ja lainsäädäntöön perustuvan velvoitteen rikkomista. Korvausvaatimuksella voi siis olla kaksi oikeusperustetta: vaatimus voi perustua sopimukseen tai sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen, ja niiden kohdalla noudatettavat prosessuaaliset järjestelmät ovat tavallisesti erilaiset.¹³

40. Tällaisessa tilanteessa kantajalle tarjotaan mahdollisuus valita jompikumpi oikeusperusteista (Alankomaat, Saksa ja Yhdistynyt kuningaskunta) tai toinen niistä asetetaan etusijalle ja toinen suljetaan pois (Ranska ja Belgia). Jälkimmäisessä tapauksessa ilmaus ”kumulaatiokiello” voitaisiin ehkä korvata ilmauksella ”valintakiello”.

41. Periaatetta on perusteltu monin tavoin. Yhtäältä sillä vältetään käytännön näkökulmasta se, että kantaja voisi valita mielensä mukaan asiassa sovellettavan vastuujärjestelmän; näin suojataan sopimusta ja säilytetään sopimusten sitovuus. Toisaalta sillä väistetään liian laaja siviilioikeudellinen vastuu (kuten Ranskan siviililain (Code civil) 1242 §:n mukainen vastuu), josta osapuolet eivät ole sopineet ja joka voisi vaarantaa sopimussuhteen tasapainon.

42. On kuitenkin muistettava, että Ranskan lainsäädännössä sallitaan poikkeuksia edellä mainitusta periaatteesta erityisesti patenttien ja tavaramerkkien alalla.¹⁴ Molemmissa tapauksissa ratkaisu voidaan johtaa unionin lainsäädännöstä.¹⁵

11 Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (Rooma II) (EUVL 2007, L 199, s. 40).

12 Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EUVL 2012, L 351, s. 1).

13 Tyypillisesti ne eroavat toisistaan tuomiovallan, vaatimusten vanhentumisajan, todistelun ja korvauksen laajuuden osalta.

14 Ks. edellä alaviite 7, jossa mainitaan lainaus vastaavista Ranskan laeista, joihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa.

15 Patenttien osalta ratkaisu perustuu 15.12.1975 tehdyn epäonnistuneen Luxemburgin yleissopimuksen, jonka Ranska on ratifioinut (30.6.1977 annettu laki nro 77-681; JORF 1.7.1977, s. 3479) 43 artiklaan. Tavaramerkkien osalta ratkaisu perustuu jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/95/EY (EUVL 2008, L 299, s. 25) 8 artiklan 2 kohdan saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Säännös toistetaan jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä 16.12.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2436 (EUVL 2015, L 336, s. 1) 25 artiklan 2 kohdassa. Ks. myös Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1001 (EUVL 2017, L 154, s. 1) 25 artiklan 2 kohta.

43. Valintakiellon periaatetta koskevia poikkeuksia voidaan perustella kyseisillä aloilla muun muassa seikoilla, jotka liittyvät tekijänoikeuksien kannalta merkityksettömien teollisoikeuksien sammumiseen.¹⁶ Perustelu ei vaikuta sopivan tietokoneohjelmiin,¹⁷ mutta on varmaa, ettei unionin oikeudessa eikä Ranskan oikeudessa ole tietokoneohjelmia koskevista lisensseistä vastaavia säännöksiä kuin tavaramerkkien tai patenttien osalta on voimassa. Ranskassa kumulaatiokieltä koskevaa sääntöä sovelletaan siis tällä alalla, vaikka sen käytännön soveltamisessa on hankaluuksia.¹⁸

C Luokittelu muissa asiayhteyksissä: Tuomio Systran ja Rooma II -asetus

1. Tuomio Systran

44. Unionin tuomioistuin otti tuomiossa Systran kantaa oikeusriitaan, jolla on yhtäläisyyksiä nyt käsiteltävän asian kanssa, kun se ratkaisi unionin yleisen tuomioistuimen 26.12.2010 antamasta tuomiosta¹⁹ tehdyn valituksen.

45. Kyseisen asian tosiseikkojen mukaan komission ja Systran-konsernin välillä oli useiden vuosien ajan ollut velvoittava sopimussuhde, joka perustui sarjaan sopimuksia, jotka koskivat komission oikeutta käyttää konekäännösohjelmaa, jonka oikeuksien haltija Systran-konserni oli. Komissio siirtyi myöhemmin käyttämään toisen palveluntarjoajan palveluja konekäännösjärjestelmänsä ylläpidossa ja kielellisessä kehittämisessä. Systranin näkemyksen mukaan komission toiminta loukkasi sen teollis- ja tekijänoikeuksia, minkä vuoksi se nosti kanteen unionin yleisessä tuomioistuimessa.

46. Komissio vaati kanteen jättämistä tutkimatta siksi, ettei unionin yleinen tuomioistuin ollut toimivaltainen, koska oikeusriita oli sopimusoikeudellinen ja välityslausekkeen puuttuessa tällaiset riidat kuuluivat kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan. Kyseinen poikkeus hylättiin, joten komissio valitti ratkaisusta.

47. Unionin tuomioistuin kumosi unionin yleisen tuomioistuimen tuomion tuomiovaltaa koskevien sääntöjen rikkomisen perusteella ja moitti unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että tämä oli katsonut virheellisesti, ettei oikeusriita ollut luonteeltaan sopimusoikeudellinen.

48. Oikeusriidan sopimusoikeudellinen luonne arvioitiin ottamalla huomioon unionin tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten toimivallanjako unionin toimielimiä vastaan nostettujen korvauskanteiden käsittelyssä. Unionin tuomioistuin toi esille, että EY 235 artiklassa ja EY 288 artiklan 2 kohdassa (nykyisin SEUT 268 artikla ja SEUT 340 artiklan 2 kohta) tarkoitetun sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun käsitettä, joka on luonteeltaan itsenäinen, on tulkittava siten, että otetaan huomioon sen päämäärä eli edellä mainitun toimivallanjaon mahdollistaminen.²⁰

16 Léger, P., "La nature de la responsabilité dans l'hypothèse de la violation du périmètre d'une licence de logiciel", *Recueil Dalloz*, 2018, s. 1320, luvussa I.A.

17 Ks. direktiivin 2009/24 4 artiklan 2 kohta sekä tuomio 12.10.2016, Ranks ja Vasiļevičs (C-166/15, EU:C:2016:762).

18 Cour d'appel de Paris onkin todennut 10.5.2016 antamassaan ratkaisussa (Paris, pôle 5, n.° 14/25055. <https://www.doctrine.fr/d/CA/Paris/2016/R4668A71A97317DB905E0>), ettei tekijänoikeudenloukkausta koskevaa kannetta voitu ottaa tutkittavaksi asiassa, jossa oli kyseessä osapuolten välinen riita yksittäisen lisenssin laajuudesta ja siitä, sisältyivätkö tietokoneohjelmat lisenssiin. Vuotta aikaisemmin cour d'appel de Versailles (Versaillesin ylioikeus, Ranska) oli katsonut 1.9.2015 antamassaan tuomiossa (nro 13/08074), että kanne, joka koski ohjelman hyödyntämistä sellaisten kolmansien osapuolten hyväksi, joita ei ole määritetty sopimuksen tekohetkellä, liittyi luovutettuihin taloudellisiin oikeuksiin ja kuului sekä sopimukseen perustuvan vastuun että tekijänoikeudenloukkauksen soveltamisalaan ("relatif aux droits patrimoniaux concédés et relève tant de la responsabilité contractuelle que de l'atteinte portée au droit d'auteur"). Ratkaisua on kuitenkin tulkittu eri tavoin, ks. Hadadd, S., ja Casanova, A. (RLDI, 2015, nro 121). Sopimuksen laajuuden ylittävään ohjelmiston käyttöön perustuva oikeudenloukkauskanne on hyväksytty 23.5.2007 annetussa cour d'appel de Paris'n tuomiossa Sté Tech-Airport c/ Sté Arkad Informatique et autre, nro 06/09541, RLDI 2007, nro 28, obs. L. Costes et J.-B. Auroux.

19 Tuomio Systran ja Systran Luxembourg v. komissio (T-19/07, EU:T:2010:526).

20 Tuomio Systran, 62 kohta.

49. Tuomiosta Systran voitaneen ottaa jotakin opiksi nyt käsiteltävässä asiassa. Kyseisen tuomion perusteella ei pitäisi mielestäni kuitenkaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten (sopimukseen perustuva tai sopimussuhteen ulkopuolinen) vastuu olisi luokiteltava täysin toisessa asiayhteydessä, eli kun kyseessä on direktiivin 2009/24 ja direktiivin 2004/48 saattaminen kansallisen lainsäädännön osaksi.

50. Kyseisten kahden direktiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa tietokoneohjelmien teollis- ja tekijänoikeuksien aineellinen suoja sekä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen valvonnassa käytettävät mekanismit, jotka molemmat ovat hyvin kaukana tuomion Systran taustalla olleesta tarkoituksesta. Kyseisessä tuomiossa esitetyillä perusteluilla ei näin ollen voida mitenkään korvata periaatteita, joiden pohjalta kummankin tyyppinen vastuu ja niiden menettelyllinen kohtelu määritetään jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä.

2. Luokittelu Rooma II -asetuksessa

51. On hylättävä myös väitteet, jotka perustuvat teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten sisällyttämiseen sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan Rooma II -asetukseen.

52. Toisin kuin Free Mobile esittää, kyseisessä asetuksessa ei määritetä teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamista tapahtumaksi, josta seuraisi sopimukseen perustumaton velvoite. Siinä säädetään, mitä lakia on sovellettava ”sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamisesta” (8 artiklan 1 kohta). Jos loukkauksen kohteena olevat ohjelman tekijän yksinoikeudet perustuvat sopimukseen,²¹ kuten tietokoneohjelmien kohdalla voi käydä, sovellettava laki ei määräydy Rooma II -asetuksen vaan asetuksen (EY) N:o 593/2008 perusteella.²²

D Sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun toissijaisuus: asetus N:o 1215/2012

53. Myöskään väitettä, joka perustuu siihen sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun määritelmään, jonka unionin tuomioistuin on esittänyt asetuksen N:o 1215/2012 yhteydessä, ei voida hyväksyä.

54. Kyseisestä määritelmästä, jonka mukaisesti sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu vaikuttaa toki toissijaiselta, on apua vain mainitun asetuksen 7 artiklan 1 ja 2 kohdan välisessä rajanvedossa, koska sen avulla voidaan välttää päällekkäisyys, joka tekisi niistä osittain tehottomia. Rajanveto liittyy asiayhteyteen, jossa ratkaistaan kansainvälinen tuomiovalta rajat ylittävissä asioissa, ja se on kyseisessä asiayhteydessä sovellettavien periaatteiden mukainen, minkä vuoksi sitä ei voida soveltaa muilla aloilla, kuten käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön yhteydessä.

E Tietokoneohjelmien suoja

1. Direktiivin 2009/24 ja direktiivin 2004/48 soveltamisala

a) Direktiivi 2009/24

55. Direktiivissä 2009/24 otetaan huomioon tietotekniikan keskeinen merkitys unionin teollisen kehityksen kannalta. Siinä todetaan jäsenvaltioiden lainsäädännöissä olevien erojen kielteiset vaikutukset sisämarkkinoiden toiminnalle tietokoneohjelmien osalta ja säädetään aineellisia säännöksiä,²³ joilla tällaiset vaikutukset pyritään poistamaan.

²¹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 30 kohta.

²² Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (Rooma I) (EUVL 2008, L 177, s. 6).

²³ Direktiivissä 2009/24 ei ole menettelysäännöksiä sen 7 artiklaa lukuun ottamatta.

56. Direktiivin soveltamisalaan kuuluu ohjelman oikeudenhaltijan oikeuksien suoja niin kyseisiä ohjelmia koskevissa sopimussuhteissa kuin oikeudenhaltijan ja kolmansien välisessä suhteessa. Erityisesti säädetään (4 artiklassa vahvistettuja) yksinoikeuksia koskevista poikkeuksista, joilla on merkitystä tyypillisesti sopimuksen yhteydessä: näitä ovat ohjelman laillisesti hankkinutta henkilöä hyödyttävä poikkeus (5 artiklan 1 kohta) ja henkilöä, ”jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa”, hyödyttävä poikkeus (5 artiklan 2 kohta). Oikeudenhaltijan ja lisenssinhaltijan väliseen suhteeseen viitataan nimenomaisesti 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa.

b) Direktiivi 2004/48

57. Toisin kuin direktiiviin 2009/24, direktiiviin 2004/48 ei sisälly aineellisia säännöksiä vaan menettelysääntöjä. Sen lähtökohtana on teollis- ja tekijänoikeuksien tehokkaiden suojakeinojen tarve, sillä niiden puuttuminen ei kannusta innovointiin tai luovaan toimintaan ja se vähentää investointeja (johdanto-osan kolmas perustelukappale). Näissä suojakeinoissa jäsenvaltioiden välillä olevien erojen ja niiden mahdollisen sisämarkkinoita vääristävän vaikutuksen vähentämiseksi direktiivissä säädetään menettelyjä koskevista tai niiden alaan liittyvistä yhteisistä säännöksistä.

58. Direktiivin 2004/48 soveltamisala voidaan rajata kolmelta kannalta: suojan kohde (oikeudet), suojan laajuus (loukkaukset) ja suojatoimenpiteet (yhdenmukaistetut suojamekanismit).

59. Suojan kohteen osalta voidaan todeta, että direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan ”kaikkiin yhteisön lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin” (direktiivin 2 artikla, luettuna yhdessä johdanto-osan 13 perustelukappaleen kanssa).²⁴

60. Käsiteltävässä asiassa kyseessä oleva tekijänoikeus sisältyy sekä direktiiviin 2009/24 että CPI:hin (L112-2, L122-6 ja L122-6-1 §), joten myös direktiivi 2004/48 käsittää sen.

61. Niiden loukkausten osalta, joihin sovelletaan direktiiviä 2004/48, käsitettä on tulkittava itsenäisesti niin, että huomioon otetaan asiayhteys ja oikeussäännön tavoitteet. Direktiivin 2 artiklassa käytetyn pronominin ”kaikki” ja koko direktiivin tarkoituksen perusteella sen voidaan tulkita käsittävän minkä tahansa loukkauksen, mukaan lukien teollis- ja tekijänoikeuden hyödyntämistä – ja näin ollen laissa oikeudenhaltijan yksinoikeuksiksi säädettyjä oikeuksia – koskevan sopimusehdon noudattamatta jättämiseen perustuva loukkaus.

62. Suojatoimenpiteiden osalta on todettava, ettei direktiivin 2004/48 2 artiklan 2 kohta korvaa suojaa, josta säädetään erityisesti erikseen muissa unionin säädöksissä. Tällainen on esimerkiksi direktiivin 91/250 7 artikla (nykyinen direktiivin 2009/24 7 artikla). Koska viimeksi mainitun direktiivin säännöksillä säännellyt tilanteet eivät vastaa ennakkoratkaisupyynnössä kuvattuja tilanteita, ei edellä esitetty päätelmä direktiivin soveltamisalasta muutu tämän perusteella.

²⁴ Direktiivin 2 artiklan ranskankielisessä toisinnossa viitataan kansallisessa lainsäädännössä tai unionin lainsäädännössä säädettyihin *loukkauksiin* (”à toute atteinte aux droits de propriété intellectuelle prévue”), kun taas saksan-, espanjan-, italian- ja portugalinkielisissä toisinnossa säättäminen liitetään teollis- ja tekijänoikeuksiin, ja näin on myös direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappaleen ranskankielisessä toisinnossa. Direktiiviehdotuksen (KOM(2003) 46 lopullinen) ranskankielisessä 2 artiklassa merkitys on sama, eikä parlamentin 5.12.2003 antamassa mietinnössä (A5-0468/2003) ole tätä koskevia tarkistusehdotuksia. Englanninkielinen 2 artiklan 1 kohdan toisinto on neutraali, eikä siitä voi päätellä, onko se ranskankielisen toisinnon mukainen. Jos unionin oikeuden säännöksen kielitoisinnot poikkeavat toisistaan, asianomaista säännöstä on tulkittava sen lainsäädännön rakenteen ja tarkoituksen valossa, johon se sisältyy, ja tämän perusteella on katsottava, että teollis- ja tekijänoikeuksien on sisällyttävä kansalliseen lainsäädäntöön tai unionin lainsäädäntöön.

2. Toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot tietokoneohjelman oikeudenhaltijan oikeuksien suojaamiseksi

a) Direktiivi 2009/24

63. Direktiivissä 2009/24 säädetään kansallisen lainsäätäjän velvollisuudesta antaa tietokoneohjelmille tekijänoikeudellista suojaa kirjallisina teoksina, mutta tätä velvollisuutta ei liitetä oikeudelliseen järjestelmään, jossa toinen asetettaisiin etusijalle tai toinen suljettaisiin pois. Toisin sanoen siinä ei oteta kantaa siihen, onko sopimuksen noudattamatta jättämisestä johtuvaa tekijänoikeudenloukkausta koskeva vaatimus käsiteltävä yleistä sopimukseen perustuvan korvausvastuun järjestelmää soveltaen vai voiko se kuulua toisen järjestelmän, kuten Ranskassa oikeudenloukkausta koskevan järjestelmän, soveltamisalaan.

b) Direktiivi 2004/48

64. Myöskään direktiivissä 2004/48 ei edellytetä tietyn menettelyn noudattamista, kun vaaditaan korvausta tekijänoikeutta loukanneesta sopimuksen noudattamatta jättämisestä.²⁵

65. Direktiivin 3 artiklassa vaaditaan sen sijaan, että toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen, joita jäsenvaltiot säätävät teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi, on oltava seuraavien edellytysten mukaisia: niiden on oltava oikeudenmukaisia, tasapuolisia, tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, eivätkä ne saa olla tarpeettoman monimutkaisia tai kalliita; ne eivät saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheuttomiin viivytyksiin, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi.

66. Asetetuista edellytyksistä ei voida päätellä, että direktiivissä 2004/48 kallistuttaisiin asettamaan etusijalle oikeussuoja, joka taataan Ranskassa oikeudenloukkauskanteella (action en contrefaçon).²⁶

67. Teoriassa voitaisiin ajatella, että varsinaisen oikeudenloukkausta koskevan menettelyn yhteydessä esitetty vaatimus antaisi tietokoneohjelman oikeudenhaltijalle paremman suojan: asiat käsitellään tietyissä tuomioistuimissa (CPI:n L331-1 §), korvausjärjestelmään sisältyy mahdollisuus saada tuomioistuin määräämään aiheutuneita vahinkoja suuremmat vahingonkorvaukset (CPI:n L331-1-3 §) ja käytettävissä ovat CPI:n L332-1–L332-4 §:ssä säädetyn mukaiset saisi-contrefaçon-toimenpiteet. Vaikka näin olisi²⁷ eikä mainittuja sääntöjä voitaisi soveltaa sopimuksen perusteella esitettyyn vaatimukseen (eikä kantaja voisi valita oikeudenloukkauskanteen ja yleisen sopimusvastuun perusteella nostettavan kanteen välillä), ei tämä olisi välttämättä vastoin direktiivissä 2004/48 asetettua suojaamistehtävää.

68. Unionin lainsäätävä ei edellytä, että jäsenvaltioiden teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamisen varmistamiseksi säätämien toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen olisi täytettävä direktiivin 2004/48 3 artiklassa luetellut edellytykset maksimaalisesti eli että ne olisivat kaikista *tehokkaimpia* ja *varoittavimpia* ja aiheuttaisivat *vähiten* esteitä lailliselle kaupankäynnille. On muistettava, että direktiivissä säädetään vähimmäisvaatimuksista (2 artiklan 1 kohta).

25 Alan yhdenmukaistamisen tarvetta arvioitaessa komission ehdotuksessa todetaan, että ”on – – otettava huomioon erilaiset oikeusperinteet ja tilanne kussakin jäsenvaltiossa”. Ks. COM(2003) 46, s. 17. Toisaalta WIPO:n hallinnoimat teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat kansainväliset sopimukset sekä teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehty sopimus (TRIPS), joihin sisältyy määräyksiä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta, velvoittavat jäsenvaltioita. Direktiivissä todetaan nimenomaisesti, ettei sen pitäisi vaikuttaa tällaisiin sopimuksiin perustuvien, valtioiden kansainvälisten velvollisuuksien noudattamiseen (ks. johdanto-osan 4–6 perustelukappale).

26 CPI:n L331 §:n eri kohdissa säädetään siviilioikeudellisista kanteista sekä kirjallisen ja taiteellisen teoksen tekijänoikeuteen liittyvistä vaatimuksista. Varsinaisesti L331-1-4 §:ssä viitataan oikeudenloukkausta koskeviin siviilioikeudellisiin tuomioihin.

27 Tämän vastineena kantajan on näytettävä toteen ohjelman omaperäisyys, josta ohjelman tekijänoikeudellinen (ei siis sopimusoikeudellinen) suoja johtuu. Muut olennaiset seikat, kuten vanhentumisaajat, ovat samat kanteen tyypistä riippumatta.

69. Ei ole etenkään mitään syytä ajatella, että jos tekijänoikeuksien loukkaamista koskevat vaatimukset käsitellään kansallisessa oikeudessa yleistä sopimusvastuun järjestelmää noudattaen, tämä tapahtuisi toimenpitein, menettelyin ja oikeussuojakeinoin, jotka eivät täyttäisi direktiivin 2004/48 3 artiklan vaatimuksia. Tämän seikan arvioiminen on joka tapauksessa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

70. Sen sijaan on välttämätöntä, että asianomaisen oikeudenhaltijan käytettävissä olevat menettelyt täyttävät kaikki direktiivissä 2004/48 – niin sen 3 artiklassa kuin muissa artikloissa – säädetyt vaatimukset. Näin ollen on katsottava, että kun esimerkiksi 13 artiklassa edellytetään, että korvausta laskettaessa on otettava huomioon ”kaikki asianmukaiset näkökohdat”, ja täsmennetään niistä muutamia, kansallinen lainsäädäntö on kyseisen oikeussäännön mukainen, jos tämä arviointi suoritetaan sekä ratkaistaessa oikeudenloukkauskanne että yleiseen sopimusvastuuseen perustuva kanne. Tätä varausta lukuun ottamatta mikään ei ole unionin oikeuden näkökulmasta esteenä kummallekaan tuomioistuinmenettelylle eikä myöskään kumulaation kieltä koskevalle periaatteelle.

F Prosessiautonomia ja kansallisen lainsäätäjän vapauden rajoitukset

71. Direktiivin 2004/48 ulottuvuus on rajallinen,²⁸ ja toistan, että siinä säädetään suojan vähimmäistasosta. Kuten olen huomauttanut, siinä ei säädetä esimerkiksi siitä, minkä tyyppistä oikeussuojakeinoja tai kannetta käytetään sellaisen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamisen yhteydessä, joka johtuu samaan aikaan sopimuksen noudattamatta jättämisestä.²⁹

72. Direktiiviin 2004/48 perustuvien menettelysääntöjen puuttuessa tai siihen sisältyvien sääntöjen soveltamiseksi kansallisen lainsäätäjän on laadittava menettelysäännöstö, jolla pyritään takaamaan direktiivissä tarkoitettujen oikeuksien noudattamisen varmistaminen. Tässä yhteydessä on noudatettava varsinaisen direktiivin säännöksiä ja joka tapauksessa vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita.³⁰

1. Vastaavuus

73. Vastaavuusedellytys tarkoittaa, ettei kansallisissa menettelysäännöissä voida kohdella unionin oikeuteen perustuvia vaatimuksia epäedullisemmin kuin vastaavia kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia vaatimuksia. Prosessi on kaksivaiheinen: aluksi määritetään vastaava kansallisen oikeusjärjestyksen oikeussuojakeino ja sitten oikeussuojakeinoja verrataan toisiinsa.

74. Kansallisen tuomioistuimen asiana on selvittää, onko tietokoneohjelmien tekijänoikeuksien alalla Ranskassa kyseessä edellä kuvattu tilanne (epäedullisempi kohtelu), mutta asiakirja-aineistossa ei ole ainakaan viitteitä tästä. Sitä vastoin näyttää siltä, että kaikkiin kyseisten oikeuksien loukkaamisiin sovelletaan erotuksetta yhtä ainoaa järjestelmää (johon sisältyy edellä esitetyn mukainen kanteiden kumulaation kieltö). Vastaavuusongelmia ei tämän perusteella ilmene, joten tarkastelu kohdistunee ainoastaan kansallisen lainsäädännön mukaisten menettelyjen tehokkuutta koskevaan periaatteeseen.

75. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa kuitenkin siihen, että tietokoneohjelmaan liittyvää oikeudenloukkauskannetta kohdellaan toisin kuin patenti- tai tavaramerkkioikeuksien loukkaamiseen liittyviä kanteita. Mielestäni näiden vertailemiseksi ei ole kuitenkaan riittävästi tietoa.

28 Tuomio 10.4.2014, ACI Adam ym. (C-435/12, EU:C:2014:254, 61 kohta).

29 Siinä ei käsitellä muitakaan seikkoja, jotka saattavat vaihdella sen mukaan, minkä tyyppinen kanne on kyseessä, kuten mahdollisen oikeusriidan ratkaisevan tuomioistuimen luonne (yleinen tai erityinen) tai vaatimuksen esittämisen määräajat. Direktiivin 2004/48 säännöksiin sisältyvien, kansallisella lainsäädännöllä täytäntöön pantavien seikkojen yksityiskohtaisuuden aste ei ole myöskään aina sama, vaan osa säännöksistä on täsmällisiä ja osa avoimempia.

30 Ks. tuomio 21.6.2017, W ym. (C-621/15, EU:C:2017:484, 25 kohta).

76. Ensinnäkin patenti- ja tavaramerkkiloukkauksia koskevalla kanteella suojataan oikeudenhaltijan lakiin perustuvia yksinoikeuksia. Tietokoneohjelmien kohdalla tietyt toimet, jotka edellyttäisivät yleisen teollis- ja tekijänoikeusjärjestelmän mukaan oikeudenhaltijan suostumusta, on vapautettu tästä vaatimuksesta niin, että oikeudenhaltija saa yksinoikeuden ainoastaan, jos tästä sovitaan sopimuksella. Lähtökohta voi siis olla toinen kuin patenttien ja tavaramerkkien alalla sen mukaan, mikä toimi on tarkastelun kohteena.

77. Toiseksi on mainittava, että keskustelussa siitä, suojataanko tietokoneohjelmia patenttien vai tekijänoikeuksien avulla, on sekä Ranskassa että kansainvälisesti päädytty tekijänoikeuksien kannalle. CPI:n L611-10 §:n 2 momentin c kohdan mukaan tietokoneohjelmat eivät ole patentoitavissa.

2. Tehokkuus

78. Tehokkuusperiaatteen näkökulmasta nyt käsiteltävässä asiassa on ratkaisevaa, tehdäänkö tietokoneohjelmien suojaamisessa sovellettavalla Ranskan lainsäädännöllä unionin oikeudessa vahvistettujen tekijänoikeuksien käyttämisestä mahdotonta tai kohtuuttoman hankalaa, kun ohjelman oikeudenhaltijaa estetään nostamasta oikeudenloukkauskanne, jos (ja siitä syystä, että) kyseisten oikeuksien loukkaamiseen liittyy samanaikaisesti sopimuksen noudattamatta jättäminen.

79. Mielestäni jo pelkän sopimusvastuuseen perustuvan kanteen olemassaolon perusteella voidaan väittää, ettei tekijänoikeuden suojaaminen tuomioistuimessa ole *mahdotonta*.

80. Mielestäni aihepiiriä koskevalla Ranskan järjestelmällä ei myöskään tehdä kyseisen oikeuden käyttämisestä *kohtuuttoman hankalaksi* niin, että se saisi asianomaisen luopumaan tuomioistuinmenettelyn vireillepanosta. Lisäksi vaikka varmistuisi, että asianomaisen tilanne olisi teoriassa parempi, jos hän esittäisi vaatimuksensa oikeudenloukkauskanteella, tehokkuusperiaatteesta ei aiheudu kansallisen lainsäätäjän prosessiautonomialle näin suuria rajoituksia.

81. Tältä kannalta katsottuna olennaista ei ole selvittää, mikä ratkaisu suojaisi tietokoneohjelman tekijänoikeutta enemmän, vaan on selvitettävä, hankaloittaako käytössä oleva ratkaisu kohtuuttomasti tekijänoikeuden puolustamista.

82. Kuten edellä totesin, ensi näkemältä ei ole mitään syytä olettaa, että sopimukseen perustuvan vaatimuksen kohdalla sovellettavat toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot aiheuttavat Ranskassa tällaisia hankaluuksia, niin että tietokoneohjelmien tekijänoikeuksien haltijoille kuuluvien oikeuksien suojaaminen olisi käytännössä mahdotonta.

83. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava, onko asia näin, kun huomioon otetaan sopimusvastuuseen perustuvaan kanteeseen liittyvät merkitykselliset seikat.

V Ratkaisuehdotus

84. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa cour d'appel de Paris'n ennakkoratkaisupyyntöön seuraavasti:

”Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 23.4.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/24/EY 4 ja 5 artiklaa on tulkittava yhdessä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY 3 artiklan kanssa seuraavasti:

- Tietokoneohjelman lähdekoodin muuttaminen vastoin lisenssisopimusta on ohjelman tekijänoikeuden haltijalle kuuluvien teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaus, ellei kyseistä muuttamista ole vapautettu oikeudenhaltijan suostumusta koskevasta vaatimuksesta direktiivin 2009/24 5 ja 6 artiklan mukaisesti.
- Oikeudellinen perusta, jonka nojalla tietokoneohjelman tekijänoikeuksien haltija voi nostaa kanteen lisenssinhaltijaa vastaan ensin mainitulle kuuluvien yksinoikeuksien loukkaamisen vuoksi, on sopimusoikeudellinen, jos tällaiset yksinoikeudet varataan varsinaisessa lisenssisopimuksessa ohjelman oikeudenhaltijalle direktiivin 2009/24 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti.
- Kansallisen lainsäätäjän tehtävänä on määrittää direktiivin 2004/48 säännöksiä sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta noudattaen tarvittavat menettelysäännöt tietokoneohjelmien tekijänoikeuksien suojaamiseksi loukkauksilta, joihin liittyy samanaikaisesti kyseisten oikeuksien loukkaaminen sekä sopimuksen noudattamatta jättäminen.